

Lausunto Pohjois-Kirkkonummen liikennekäytävän osayleiskaavan valmisteluaineistosta

Kirkkonummen ympäristöyhdistys ja Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri antavat yhteisen lausunnon.

Kaavaluonnos on monella tapaa ongelmallinen ja ristiriidassa maankäyttö- ja rakennuslain sekä sen vaatimusten kanssa. Hankealue on sijainnillisesti haastava niin olemassa olevien suojelualueiden kuin maakunnallisen viherrakenteen ydinarvojen huomioinnin kannalta.

Kaavalla tavoitellaan uutta seisaketta, jonka ympärille esitetään yhden kilometrin alueelle 3000-4000 asukkaan ja työpaikan lisäystä. Junarata, seisake ja näin merkittävä asumisen ja työpaikkojen lisäys eivät kestävästi mahdu alueelle etenäkään, jos merkittävää lisärakentamisesta kohdennetaan junaradan koillispuolisiin metsiin. Kaavaillun rakentamisen määrää on syytä olennaisesti vähentää ja rakentamisen sijoittumista miettiä uusiksi. Esimerkiksi moottoritien lounaispuolisten hallien alueelle, joka lienevät ainakin osin vajakäytössä.

Nuoksion järviylängön ja Nuoksion kansallispuiston arvojen huomiointi

Turunväylän koillispuoliset metsäiset alueet ovat osa luonnoltaan kansainvälisesti arvokasta Nuoksion järviylängöä. Noin 2,5 km matkalla kaavan rakentamiskaavavilut eli rautatieliikenteen alueen varaus, uusi seisake sekä siihen tukeutuva keskustatoimintojen alue tie- ja katuyhteyksineen synnyttävät monenlaista Nuoksion kansallispuistoon ja Natura 2000 -alueeseen kohdistuvaa välitöntä ja välillistä haittaa.

Edellä kuvatut mahdolliset negatiiviset vaikutukset luontoon tulee selvittää laadukkaasti kaavaa laadittaessa. Vielä tärkeämpää on koituvien haittojen ehkäiseminen. Erityishuomiota tulee kiinnittää riittävään Natura-arviointiin sekä niihin vaikutuksiin, joita mahdolliset rata ja sen ympäristön, etenkin koillispuolen metsäalueiden rakentaminen aiheuttaisivat kansallispuiston luontoarvoille.

Soidensuon huomiointi

Soidensuo on todettu suona valtakunnallisesti arvokkaaksi soidensuojelun täydennysohjelman valmistelussa. Arvojensa takia se on myös suojeluvarauksena lainvoimaisessa maakuntakaavassa sekä maakuntavaltuuston 25.8.2020 hyväksymässä Helsingin seudun vaihemaakuntakaavassa.

Osayleiskaavaluonnoksessa suoalue on merkitty MY/luo-merkinnällä. Maakuntakaavan tulee toimia ohjeena yleis- ja osayleiskaavojen muutoksessa. MRL on tältä osin hyvin selkeä. Alueen esittäminen maa- ja metsätalousalueena on vakavassa ristiriidassa niin nykyisen kuin tulevankin maakuntakaavan suojelualuemerkinnän kanssa. Kaavaluonnoksen ratkaisu on maankäyttö- ja rakennuslain vastainen. Esitetty merkintä ja sen kaavamääräys eivät myöskään ole riittäviä suon suojeluarvojen säilymisen kannalta. Esitettyyn merkintään ei esimerkiksi ole mahdollista edes liittää maisematyöluopalveloitetta. Soidensuon oikea merkintä on SL.

Kaava-alueen polkuverkosto on suosittu ja kytkeytynyt Nuuksion kansallispuiston reitistöön. Kuvassa Kaarniaispolku. Kuva: Markku Jämsä.

Torvströmossen-Stockholmsmossenin luontoalueen huomiointi

Suoraan Nuuksion kansallispuistoon liittyvä Torvströmossen-Stockholmsmossenin luontoalue on todettu Uudenmaan liiton selvityksissä vähintään maakunnallisesti arvokkaaksi luontoalueeksi. Alueen koon, sijainnin sekä huomattavien luontotyyppi- ja lajistoarvojen takia aluetta on syytä pitää valtakunnallisesti arvokkaana. Lausunnon liitteenä toimitamme Kirkkonummen kunnalle vuosina 2011-2018 koottua lajistotietoa kyseisen arvokkaan luontoalueen itökasvilajistosta. Monien vaatelioiden lajien runsaudet alueella ovat poikkeuksellisia, mikä korostaa sen lajistonsuojelullista merkitystä.

Keskustatoimintojen aluevaraus on ulottettu koillisessa merkittävältä osin arvokkaan luontoalueen päälle. Lisäksi alueelle ollaan kaavoittamassa niin ikään luo-alueen päälle ulottuvaa katu- ja tieyhteyttä. Länsireunan osalta myös junarata tuhoaa ja vaurioittaa osaa alueesta.

Ydinalueen arvojen säilyttäminen edellyttää rakentamisen olennaista vähentämistä radan koillispuolelta sekä, että keskustatoimintojen aluevarauksen ja arvokkaan luontoalueen väliin jää lähivirkistyskäyttöön varattu kaistale nykyisiä kangas- ja kalliometsiä.

Harkitsematonta kaavoitusta edustaa myös se, että arvokkaan luontokokonaisuuden luoteispäässä AP-varaus on esitetty ulottumaan sen päälle.

Torvströmossenin lahoppuustoinen korpi on vähintään maakunnallisesti arvokkaan alueen keskeisiä ydinosa. Se on hyvin säilynyt myös liiallisen virkistyskäytön haitoilta.
Kuva: Markku Jämsä.

Maakuntakaavan huomiointi Veikkolan uuden aseman koillispuolisella alueella

Maakuntavaltuuston 25.8.2020 hyväksymässä Helsingin seudun vaihemaakuntakaavassa Turunväylän ja kansallispuiston väliin on kaavoitettu junarata sekä valkoista aluetta. Jälkimmäinen merkintä tarkoittaa sitä, että alueelle ei tule suunnitella seudullisesti tai maakunnallisesti merkittävää maankäyttöä. Kaavaluonnoksessa junaradan koillispuoliselle alueelle eli maakuntakaavan valkoiselle alueelle on kaavoitettu keskustatoimintojen aluetta ja sitä palveleva tievaraus, jotka eivät millään muotoa edusta pelkkää paikallisen tason maankäyttöä. Nämä varaukset tulee poistaa.

Ekologisten yhteyksien huomiointi

Kaava-alueen poikki kulkee kaksi maakunnallisesti merkittävää etelä-pohjoissuuntaista ekologista viheryhteyttä. Yhteyksien sijainti on osoitettu Uudenmaan maakuntavaltuuston 25.8.2020 hyväksymässä Helsingin seudun vaihemaakuntakaavassa. Itäisempi yhteys on osoitettu myös vielä voimassa olevassa nykyisessä maakuntakaavassa.

Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan viheryhteyksien suunnittelumääräys edellyttää, että *”Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava, että merkinnällä osoitettu yhteystarve säilyy tai toteutuu tavalla, joka turvaa lajiston liikkumismahdollisuudet, virkistys- ja ulkoilumahdollisuudet sekä ylläpitää maisema- ja luontoarvoja. Viheryhteyden tarkkaa sijaintia ratkaistaessa on selvítettävä, että yhteydellä on edellytykset toimia osana laajempaa ekologista ja virkistysellistä verkostoa.”*

Voimassa olevan maakuntakaavan viheryhteystarvemerkinän suunnittelumääräys on hieman laajempi kuin Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan suunnittelumääräys. Se sisältää kuitenkin samat yhteyden ja sen toimivuuden keskeiset turvaamisvaatimukset: *Yksityiskohtaisemmassa*

suunnittelussa on huolehdittava siitä, että merkinnällä osoitettu yhteys säilyy tai toteutuu tavalla, joka turvaa virkistys- ja ulkoilumahdollisuudet, alueen maisema-arvot, arvokkaiden luontokohteiden säilymisen sekä lajiston liikkumismahdollisuudet. Viheryhteyden mitoituksessa on kiinnitettävä huomiota yhteyden merkitykseen ekologisen verkoston osana sekä seudullisten ja paikallisten virkistystarpeiden yhteensovittamiseen siten, että olemassa olevat virkistykseen varatut tai siihen soveltuvat rakentamattomat alueet varataan yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa mahdollisuuksien mukaan virkistyskäyttöön.

Osayleiskaavaluonnos ei esitetyssä muodossaan turvaa kyseisten ekologisten yhteyksien säilymistä ja toimintaa maakuntakaavoituksen edellyttämällä tavalla. Itäisempi yhteys on tyydytty radanylityksen osalta osoittamaan pelkästään viheryhteystarvenuoolella, jolle ei ole annettu mitään kaavamääräyksiä. Läntisen yhteyden jo osin pirstoutuneiden metsien päälle on osoitettu lisärakentamisen mahdollistavaa erillispientalojen aluetta (AO).

Tieliikenteen yhteystarve -merkintä

Kaavaluonnoksessa on esitetty tieliikenteen yhteystarve -merkintä, joka kulkee Turunväylältä valtakunnallisesti arvokkaan Soidensuon itäosan poikki. Pohjoisessa se halkaisee luontoarvoiltaan merkittävän vanha- ja lahoppuustoisen lehto- ja kangasmetsäkokonaisuuden, joka on kaavaluonnoksessa osoitettu luo-alueena. Mahdollisen tiehankkeen toteuttaminen esitetyllä tavalla heikentää merkittäviä, osin maakuntakaavassa SL-merkinnällä suojattuja luontoarvoja olennaisesti eli se ei ole luontoarvojen huomioon otettuna näkökulmasta toteuttamiskelpoinen.

Luontoselvityksistä

Kunta ansaitsee kiitoksen siitä, että kaava-alueella on 2019 teetetty monia niistä luonto- ja lajistonselvityksistä, joita esitimme OAS-vaiheen lausunnossamme tehtäviksi.

Pidämme sen sijaan huonosti harkittuna sitä, että nämä keskeiset luontoselvitykset on jätetty pois nähtäville laitetusta aineistoista. Ilman erillistä lisäaineistopyyntöä osallisille tarjotaan mahdollisuus tutustua vain erinäisiin johtopäätöksiin ja yhteenvetokarttoihin, jolloin on mahdotonta arvioida selvitysten laatua ja riittävyttä sekä käytettyjen arvottamismenetelmien asiallisuutta.

Aikataulu ei mahdollistanut tehtyjen selvitysten ja varsinkaan arvokkaiksi todettujen kohteiden rajausten ja arvottamisen syvällisempää arviointia. Muutamia huomioita on kuitenkin mahdollista tehdä aineiston epäkattavankin läpikäynnin pohjalta.

Pääosa selvityksistä on tehty ammattitaitoisesti, ja ne antavat siltä osin riittävän tietopohjan arvokkaimpien luontotyyppi- ja lajistokohteiden tunnistamisen kannalta. Merkittäviä puutteita kuitenkin on.

Kasvillisuus- ja luontotyyppitiedon osalta olisi selvää tarvetta tiedolle myös niistä kasvillisuuskuvioiduista, jotka on jätetty arvioitujen arvojen vähäisyyden takia kuvaamatta. Puuttuvan tiedon takia osallisen ei ole ilman omia maastokäyntejä tosiasiallisesti mahdollista arvioida sitä, onko vähäarvoisen ja arvokkaan luontoalueen rima asetettu oikealle tasolle tai onko arvokkaat alueet rajattu luontoarvojen kannalta riittävillä rajauksilla. Ongelma koskettaa erityisesti niitä metsäalueita, jotka tuhoutuvat radan, aseman sekä sen koillispuolelle esitetyn keskustatoimintojen aluevarauksen toteutuksen myötä.

Kääpäselvityksen puutteita

Tehdyistä lajistospelvityksistä kääpäselvityksen toteutustapa ja tulokset eivät vakuuta. Pääosa vuoden 2019 selvityspäivistä on tehty yksivuotisen kääpälajiston kannalta selvästi liian aikaisin. Kesä 2019 oli poikkeuksellisen kuiva ja varsinaisesti yksivuotisten kääpien itiöemiä alkoi Kirkkonummen metsissä esiintyä runsaammin vasta lokakuulla. Optimaalisinta selvitysaikaa esim. Helsingissä ja Espoossa oli väli 1.10. - 10.11. Raportin mukaan maastokäynnit on tehty 10.9, 11.9, 14.9, 4.10 ja 5.10.

Osin liian aikaisesta selvitysajankohdasta huolimatta selvityksessä vaikuttaisi olevan muutakin laatuongelmaa. Muun muassa havaittujen huomionarvoisten lajien havaintomäärät ovat alueen metsien laadun sekä raporttiin kirjattujen selvitystuntien huomattavan kokonaismäärän (34 maastotuntia) huomioiden hyvin vähäiset.

Alueelta on jäänyt havaitsematta mm. hyvin näkyviä, alueelta luontoharrastajakäynneillä toistuvasti havaittuja monivuotisia itiöemiä tekeviä lajeja, kuten aarnikäpää (*Phellinus nigrolimitatus*), kuusenkäpää (*Phellinus chrysoloma* coll.), männynkäpää (*Phellinus pini*) ja riukukäpää (*Phellinus viticola*). Näiden ja monien muiden lajien puuttuminen havaintoaineistoista pakottaa kyseenalaistamaan kääpäselvityksen raportissa väitetyn selvityksen kattavuuden lahoppuustoisimpien osa-alueiden ja järeiden runkojen kattavan läpikäynnin osalta.

Punaisen kirjan lajeista luontoharrastajien epäkattavilla maastokäynneillä on tehty 2011-2018 havaintoja ainakin korkkikerroskäävästä (*Perenniporia subacida*, NT), lumokäävästä (*Skeletocutis brevispora*, RT/NT) sekä kuusenkäävästä (RT). Kaikkiaan alueelta tunnetaan yhdeksän sellaista luontoarvoja indikoivaa kääväkäs-lajia (mukana edellä mainitut Punaisen kirjan lajit), joita ei vuoden 2019 selvityksessä havaittu.

Kääpäselvityksen raportointi on myös tehty valitettavan suppeana jättäen mainitsematta lajien havaitut yksilömäärät. Yhteenvedoissa ja arvottamisessa on unohdettu huomioida myös lajien mahdolliset alueelliset uhanalaisluokat. Detaljina mainittakoon, että vuoden 2019 selvityksessä havaittu pursukäpää (*Amylocystis lapponica*) on alueellisesti uhanalainen, eikä siitä ole tietojemme mukaan tehty yhtään ainoaa havaintoa pääkaupunkiseudun viherkehän suojelualueiden mittavissa kääpäselvityksissä. Havainto on myös Kirkkonummen ainoa tunnettu tämän vuosituhannen havainto. Lajisuojelun kannalta lajin löytyminen on erittäin huomionarvoista.

Pidämme huonona ratkaisuna sitä, että selvityksissä ja kaavaselostuksen tiedoissa ei ole huomioitu kunnalle useaan otteeseen ja Faunaticalle kerran toimitettuja lajistoaineistoja, joissa olisi ollut kasvupaikkatietoja myös selvityksessä havaitsematta jääneistä käävistä. Ammattimaisessa luontoselvityksessä ja vähintäänkin tietojen koostamisessa tulee huomioida myös muu olemassa oleva validi luontotieto.

Nyt kaava-aineistoissa jää mm. tunnistamatta alueen metsien ilmeinen potentiaali uhanalaisten vanhojen metsien jäkälien kannalta.

Esitämme, että hankealueen lahoppuustoisempien metsien kääpäselvitys uusitaan selvitykseen soveltuvana loppusyksyn ajankohtana. Lisäksi alueen vanhapuustoisissa metsissä on syytä toteuttaa jäkälaselvitys. Selvityksissä ja kohteiden arvottamisessa ja rajauksissa on syytä tuolloin huomioida myös luontojärjestöjen ja -harrastajien toimittamat havaintoaineistot.

Jatkotoimenpide- ja muutosesitykset kaavaluonnokseen ja nähtävilläolokäytäntöön

1. Kaavan vaikutukset Nuuksion Natura 2000 -alueen luontotyyppi- ja lajistoarvoihin sekä kansallispuiston muihin arvoihin ja käyttöön tulee selvittää laadukkaasti.
2. Luontoselvityksiä tulee täydentää kuviotason luontotyyppi- ja kasvupaikkatiedolla luontoselvityksessä kuvaamatta jätettyjen alueiden osalta.
3. Kääpäselvitys on syytä teettää uudestaan selvitykseen sopivana ajankohtana ja lisäksi selvittää vanhapuustoisten metsäalueiden merkitys vaateliaan jäkälälajiston suojelulle.
4. Soidensuo tulee merkitä kaavaan SL-varauksena vähintään kaavaluonnoksen MY/luo-rajauksen mukaisesti.
5. Soidensuon itäosan sekä sen koillispuolisen luo-5-alueen halkaiseva tieliikenteen yhteystarve -merkintä tulee poistaa.
6. Junaradan koillispuolinen C-aluevaraus sekä alueelle esitetty tieyhteys tulee poistaa ja muuttaa Torvströmossen-Stockholmsmossenin luontoalueen aluevaraukseksi kattavasti VL/luo. Luo-3-alueen länsireunaan tulee lisäksi kaavoittaa VL-aluetta, johon on mahdollista ohjata osa lähivirkistyskäytöstä. Vähintään arvokkain osa alueesta tulee ottaa vakavaan SL-harkintaan.
7. Torvströmossen-Stockholmsmossenin luontoalueen ja luo-3-merkinnän päälle esitettyä AP-varausta tulee supistaa siten, että luo-alue rajataan osaksi VL-aluetta (VL/luo).
8. Raideliikenteen ja sen lähialueen kaavamerkintöjä ja määräyksiä tulee radanylitysten osalta jalostaa siten, että Helsingin seudun vaihemaakuntakaavassa osoitettujen kahden ekologisen viheryhteyden toimivuus saadaan turvattua riittävällä tavalla.
9. Kovermäki-Koversuon alueen mahdollinen lisärakentaminen tulee suunnitella siten, että alueella säilyy riittävä ekologinen viheryhteys. Luonnoksen AO-varausten mahdollistama lisärakentaminen vaarantaa toimivan yhteyden säilymisen, joten rakentamisvarauksia tulee vähentää ja sijoittaa ekologisen yhteyden kannalta vähemmän pirstovasti.
10. Kaavassa on oltava määräys, ettei C-alueen rakentamista ei saa aloittaa ennen kuin junaliikenne Veikkolan asemalle on varmistunut.
11. Luontoselvityksien on oltava nähtävillä kaavaehdotuksen lausuntokierroksen ajan.

Helsingissä ja Kirkkonummella 4.9.2020

Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry

Laura Räsänen
puheenjohtaja

Tapani Veistola
erityisasiantuntija

Kirkkonummen ympäristöyhdistys ry

Laura Räsänen
puheenjohtaja

Riitta Hukkanen
sihteeri

Lisätietoja: Laura Räsänen, puheenjohtaja, Kirkkonummen ympäristöyhdistys, p. 050-4389 795, laura.rasanen@sll.fi
Keijo Savola, suojeluasiantuntija, Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri, p. 045-652 1974, keijo.savola@gmail.com

Liite: Lajihavainnot Kirkkonummen Torvströmsen-Stockholmsmossenin luontoalueelta 2011-2018

Metsäsuunnitelman teon yhteydessä koottuja tietoja luontoarvoista

- Torvströmsen-Stockholmsmossenin <http://www.sll.fi/kirkkonummi/2019/08/15/stockholmsmossenin-torvstromossenin/>
- Soidensuo <https://www.sll.fi/kirkkonummi/2019/08/15/soidensuo/>

Kaava-alueen polkuverkosto on suosittu ja kytkeytynyt Nuuksion kansallispuiston reitistöön. Kuvassa Kaarniaispolku. Kuva: Markku Jämsä.